

UNELE PROBLEME ALE PLANIFICĂRII ȘI PREDĂRII ISTORIEI (ANUL II DE LICEU)

MARIA VASILESCU,
CONSTANTIN DINU

Planificarea și predarea istoriei universale medii la anul II de liceu prezintă, fără îndoială, serioase dificultăți. Acestea decurg, în primul rând, din faptul că acest capitol important al istoriei universale se predă, de cîtiva ani, într-o singură oră pe săptămînă. Programa anului II prevede 29 de lecții de comunicare și 3 lecții de recapitulare pentru cele 32 de ore, cîte sînt planificate în cursul unui an școlar. Dar calculele aritmetice din septembrie nu se potrivesc totdeauna cu ceea ce se întîmplă de-a lungul activității unui an școlar. De exemplu, profesorii care au avut neșansa — și au existat astfel de situații — să li se repartizeze în orar anul II simbătă, în ultima oră de curs au pierdut în anul școlar 1970—1971 cel puțin trei ore: două la sfîrșitul primelor trimestre, cînd ultimele ore de curs s-au transformat în ore de dirigenție, și a treia în ziua de 1 mai. Au rămas, deci, de fapt, numai 29 de ore de curs, în care au trebuit să fie cuprinse cele 32 de lecții.

În al doilea rînd, dificultățile provin și din faptul că majoritatea temelor prevăzute de programă sînt atît de vaste încît nu pot încăpea în spațiul unei ore decît reduse, simplificate. Mai mult decît la alți ani, timpul care se poate rezerva predării la anul II este foarte redus, deoarece în cadrul celor 50 de minute ale orei de curs trebuie asigurată și examinarea orală a unei clase, care poate număra 40 de elevi.

În sfîrșit, dificultățile predării istoriei la anul II de liceu sporesc și prin faptul că manualul a rămas tot cel vechi, întocmit pentru două ore de istorie săptămînal. De aceea, majoritatea temelor prevăzute în programă pentru o oră sînt tratate în manual în două sau chiar trei lecții, ceea ce face manualul aproape inutilizabil pentru cea mai mare parte dintre elevi. Mai mult decît atît, unele lecții nici nu figurează în manual în forma recomandată de programă. Așa este cazul cu lecțiile: *Formarea statelor feudale în Europa apuseană*, *Biserica în evul mediu* și altele. De aceea, majoritatea elevilor se mulțumesc, de cele mai multe ori, numai cu însemnările făcute în clasă în timpul predării.

O bună parte din lecții încap cu greutate în spațiul restrîns al unei ore de predare, dar totuși încap. Alte lecții prezintă, însă, adevărate probleme și, dacă nu se fac eforturi speciale, ajung să fie schematizate pînă la reducerea la simple formule, date și definiții. Așa sînt: *Statul franc în timpul Merovingienilor și Carolingienilor*, *Renașterea vieții urbane*, *Biserica în evul mediu*, *Statele feudale din centrul și estul Europei în secolele XIII-XV*. Dintre toate, însă, capitolul cel mai nedreptățit este, fără îndoială, acela al culturii. Pentru feudalismul timpuriu, lecția despre dezvoltarea culturii, transformată în lectură, este practic anulată. Și este vorba în această lecție de cultura bizantină, cultura arabă, cultura Indiei și a Chinei, fără care imaginea pe care

elevii și-o fac despre cultura feudală este incompletă. Cultura feudalismului dezvoltat și Renașterea sint și ele mult sacrificate. Predat în câte o singură oră, aceste lecții se reduc la o simplă înșirare de nume și opere de artă. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât astfel de lecții nu se pot preda fără exemplificări din literatură și fără proiecții.

În aceste condiții, ce soluții se pot găsi pentru rezolvarea, măcar în parte, a unor probleme atât de dificile? Evident, trebuie făcut efortul de a respecta programa, care este un document oficial, obligatoriu. Aceasta în sensul că lecțiile care figurează în programă nu pot fi omise.

În ceea ce privește planificarea calendaristică, respectând indicațiile programei, se poate preda în trimestrul întâi pînă la lecția *Biserica în evul mediu* inclusiv, în trimestrul al doilea, pînă la Renaștere inclusiv, iar în trimestrul al treilea se pot preda cele 7 lecții care mai rămîn, plus o oră de recapitulare finală recomandată, de asemenea, de programă.

Dată fiind această situație, profesorul va trebuie să aibă o deosebită grijă pentru a *privi fiecare lecție încadrată într-un sistem de lecții*. În cazul de față avem de-a face cu trei mari sisteme de lecții, fiecare sistem marcînd o perioadă a istoriei evului mediu (feudalismul timpuriu, dezvoltat și faza sa de descompunere). De aici rezultă că în cadrul lecțiilor unui sistem, profesorul va trebui să grupeze datele, faptele și evenimentele istorice *în jurul elementelor esențiale* caracteristice fiecărei etape a orînduirii feudale, care reliefează tocmai asemănările și deosebirile dintre ele.

Astfel, la lecțiile indicate în programă pentru perioada de început a evului mediu, la fiecare din ele, profesorul va urmări ca prin datele și faptele concrete pe care le comunică elevilor să evedențieze caracteristicile etapei respective. Din punct de vedere economic și social, se vor reliefa căile prin care s-au format relațiile de producție feudale și clasele specifice orînduirii feudale (la popoarele migratoare germane, slave, la arabi etc.). Se vor sublinia și aspectele care marchează diferențierile (de exemplu, menținerea sclavagismului în Bizanț pînă în secolul al VI-lea). Din punct de vedere politic, se vor sublinia acele date și fapte care marchează căile care au dus la formarea statului feudal și caracteristicile acestuia.

Gruparea evenimentelor, a faptelor și a datelor cronologice pe care le oferă fiecare lecție în jurul problemelor care marchează caracteristicile unei perioade a istoriei evului mediu, îl va ajuta pe profesor să se orienteze mai just în prezentarea mai amplă sau numai în treacăt a acestora, îl va ajuta să stabilească o gradație, o ierarhizare a lor. Astfel, la tema *Formarea statelor feudale la slavi și la unguri*, prevăzută în programă a fi predată într-o singură oră, se vor aminti, ca o notă comună pentru toate popoarele slave și pentru unguri, căile prin care s-au format relațiile de producție feudale și clasele specifice acestei orînduirii. Toate aceste popoare au trecut de la faza de descompunere a comunei primitive direct la feudalism, cunoscînd doar forma de sclavaj patriarhal. Deci, fără a mai repeta acest proces la fiecare popor în parte, se va aminti aceasta pentru toate o singură dată și se va arăta apoi cînd s-au format statele la fiecare din ele, făcîndu-se astfel încadrarea lor în timp.

Pentru o mai bună repartizare a materiei în timpul foarte limitat de care dispunem, propunem ca unele lecții de istoria României prevăzute în programă pentru a fi predate într-o oră specială să fie încadrate în lecțiile de istorie universală de care se leagă foarte strins. De exemplu, lecția a 6-a poate fi predată împreună cu lecția a 7-a.

Vom da și unele sugestii în legătură cu predarea lecției despre Renaștere. Se pot folosi două metode. Una constă în prezentarea în suprafață a acestui mare curent cultural, pentru a arăta vastitatea lui, întinderea în Europa, bogăția de opere de artă. O a doua metodă, poate mai utilă, este aceea a adîncirii unor aspecte generale, renunțînd la amănunte. În acest sens, din literatura Renașterii se pot prezenta numai trăsăturile caracteristice ale umanismului, cu cîteva exemple bine alese, iar în cadrul Renașterii artistice se pot prezenta, de asemenea, tot trăsăturile generale care caracterizează arhitectura, sculptura, pictura Renașterii. Iar ca exemplificare, se poate alege figura complexă de artist care a fost Michelangelo și care a ilustrat în mod genial toate domeniile artelor plastice. Ora de predare se poate completa printr-o oră de proiecții cu explicații, facultativă însă pentru elevi.

Pentru a ușura predarea istoriei evului mediu la anul II, vom da și cîteva sugestii cu privire la metodele și procedeele care pot fi utilizate în predare. La această clasă și în condițiile de predare semnalate, accentul va trebui să cadă pe lecții de tipul *prelegerii școlare*, care pot cuprinde, la nevoie, întreaga oră de curs. În acest caz, pentru a putea avea un număr suficient de note la fiecare elev, recomandăm *probele de control scrise*, în care se va cere elevilor să răspundă la problemele esențiale tratate în cadrul prelegerilor școlare.

De asemenea, profesorii de istorie vor trebui să antreneze pe elevi și în activitățile dinafara clasei sau în cele extrașcolare, cu atît mai mult cu cît istoria locală deschide largi posibilități în înțelegerea problemelor tratate la curs. În cadrul cercului de istorie din școală pot să se introducă și teme referitoare la istoria evului mediu.

Dar oricîte încercări vom face noi, profesorii, de a preda istoria evului mediu în condițiile prevăzute de programa școlară actuală, *lacunele pe care le vom constata la elevi vor rămîne încă destul de mari*. Acestea nu vor fi înlăturate decît atunci cînd se va reveni asupra numărului de ore rezervat pentru predarea istoriei evului mediu.